KÜBA
PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI 3

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ 3

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....11

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....14

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER 17

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Küba, kuralları ve yönetim biçimi nedeniyle tümüyle devletin egemen olduğu bir ekonomik sistemle yönetilmektedir. Ancak Latin Amerika ülkeleri ve kültürel bağların etkisi ile bir kısım Avrupa ülkesi şirketleri piyasada faaliyette bulunabilmektedir.

Küba dış ticaretinde karşı karşıya olunan zorlukların başında, ABD'nin bu ülkeye yönelik uyguladığı mali, ekonomik ve ticari yaptırımlar sebebiyle uluslararası ticari bankaların Küba'ya kredi işlemlerinin kolaylaştırılmasında ve para transferinde bulunulmasında olumsuz bir tutum takınmaları gelmektedir.

Küba'da Batılı şirketler ile ortak yatırım şeklinde faaliyette bulunmaya izin veren ve 28 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren, yabancı yatırım kanunu (2014/118 No'lu yasa), 2011 yılında kabul edilmiş "Ekonomik ve Sosyal Politika Rehberi" çerçevesinde, ekonomi ve ticareti yeniden yapılandırmak ve daha fazla yabancı sermaye çekmek amacıyla düzenlenmiştir.

Söz konusu yasa yabancı yatırımlar için vergi kolaylıkları sağlarken aynı zamanda Küba güvenli ve şeffaf bir yasal çerçeve; politik, sosyal ve yasal istikrar, genişleyen pazarlara yakınlık ve merkezi coğrafi konum gibi olanakları sunarak yabancı yatırımın ilgisini çekmeyi amaçlamaktadır.

Küba'daki yatırım projelerinin %50'den fazlası AB ülkelerinden gelmektedir. İspanya; turizm, hafif sanayi, finansal hizmetler, gıda sanayi, çimento vb. gibi çok çeşitli sektörlerde ana yatırımcıdır. Kanada geleneksel olarak turizm, enerji ve nikel sektörlerinde yatırım yapan bir diğer önemli yatırımcı ülkedir. Bunun dışında Çin, Brezilya ve Venezuela haricinde diğer ülkelerden gelen yatırımcılar küçük bir rol oynamaktadır.

Rejimi dolayısıyla Küba ekonomisi büyük oranda dışa kapalı, merkezi bir ekonomidir. Ayrıca, ABD'nin bu ülkeye yönelik uyguladığı mali, ekonomik ve ticari yaptırımlar sebebiyle uluslararası ticari bankaların çoğunun Küba'ya kredi işlemlerinin kolaylaştırılmasında ve para transferinde bulunulmasında olumsuz bir tutum takınmaları söz konusudur.

Venezuela'dan fon akışındaki düşüş ve emtia fiyatlarındaki düşüşle bağlantılı nikel ve şeker kamışı ihracatından kaynaklanan döviz gelirlerinin azalması, Küba ekonomisini daha da kırılgan bir yapıya sürüklemektedir. Küba, altyapı düzeni ve ihtiyaç alanları itibariyle çok çeşitli ve büyük çaplı yatırımlara gereksinim duyan bir ülke olma özelliğini sürdürmektedir.

Yabancı yatırımların teşviki ve düzenlenmesine ilişkin diğer mevzuat bilgiler ise şunlardır; 325/2014 Sayılı Karar: "Yabancı Yatırım Yönetmeliği Bakanlar Kurulu Kanunu, Küba Merkez Bankası'nın (Banco Central de Cuba) 46/2014 ve 47/2014 sayılı Kararları, Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı'nın (Ministry of Finances and Prices) 535/2014 sayılı Kararı, Ekonomi ve Planlama Bakanlığı'nın 920/2014 Sayılı Kararı, 7567 Sayılı Bakanlar Konseyi Anlaşması, "Yabancı Yatırımların Düzenlenmesi Kanunu" Yönetmeliğinde Bakanlar Kurulunun 347/2018 Sayılı Kararnamesi ile yapılan değişiklik, Dış Ticaret ve Yatırım Bakanlığı'nın 206/2018 ve No. 207/2018 sayılı Kararı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 16/2018 sayılı Kararı.

Küba Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasını (ÇVÖA) Avusturya, Barbados, Çin, İspanya, Portekiz, Katar, Rusya, Venezuela, Vietnam, İtalya, Lübnan ve Ukrayna ülkeleri ile imzalamış olup, halihazırda Cezayir, Arjantin, Belarus, Belçika, Hırvatistan, Fransa, Hollanda, Hindistan, Kuveyt, Malezya, Türkiye, Güney Afrika ülkeleri de müzakereler devam etmektedir.

ÇVÖA'nın ilk tur müzakereleri 4-8 Şubat 2002 tarihlerinde Havana'da gerçekleştirilmiş; Anlaşmanın bir bölümü üzerinde uzlaşma sağlanmıştır. Müteakip toplantılarda, uzlaşılamayan konularla ilgili gelişme sağlanamamıştır. Konu 26-27 Şubat 2019 tarihlerinde Havana'da gerçekleştirilen Türkiye-Küba IV. Teknik İzleme Komitesi marjında da gündeme gelmiş ve Küba makamları, ÇVÖA müzakerelerinde ilerlenebilmesi için öncelikle ilgili Küba ulusal mevzuatının güncellenmesi ve vergi reformunun gerçekleştirilmesi süreçlerinin tamamlanması gerektiğini vurgulamıştır. 28 Ocak 2023 tarihinde ki Türkiye-Küba V. Teknik İzleme Komitesi toplantısında konu gündeme gelmiş ve iki ülke ilgili kurumlarının karşılıklı müzakereleri sonucu anlaşmanın son halini alarak imza aşamasına getirilmesi kararlaştırılmıştır. İki ülke arasındaki Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının yakın zamanda imzalanması beklenmektedir.

Küba Cumhuriyeti Devleti ayrıca 63 ülke ile Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması imzalamıştır. Türkiye Küba ile Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasını 1997 yılında imzalamış ve 1999 yılında Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte söz konusu anlaşmanın güncelleme ve yeniden imza altına alınma çalışması halihazırda devam etmekte olup, yakın zamanda son halini alması beklenmektedir.

Dış Ticaret Mevzuatına (ithalat ve ihracat) 2018 yılında (Kanun 2018/170)1 Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı (MINCEX) tarafından yapılan düzenleme ile tüm firmaların Küba'da iş yapabilme koşullarını yeniden düzenlemiştir. Buna göre; söz konusu mevzuatın amaçları bakımından, teşebbüsler, yetkili kurumsal amaca yönelik olarak işlemlerini (ihracat ve ithalat) yerine getirirken, söz konusu ürünlerin ihracat ve ithalatını gerçekleştirme yetkisine sahip aşağıdaki tüzel kişilikler olarak şu şekilde sınıflandırılmaktadır:
a) Devlet şirketleri;
b) Yüzde yüz Küba sermayesine sahip ticari şirketler;
c) Yabancı ortak girişimler;
d) Uluslararası ekonomik ortaklık sözleşmelerine taraf olan yatırımcılar;
e) Yüzde yüz (%100) Yabancı Sermaye Şirketleri.

Yabancı ortak girişimler, uluslararası ekonomik ortaklık sözleşmeleri yatırımcıları ve Yabancı Yatırım Kanunu (325/2014 Sayılı) kapsamında ülkede kurulmaya ve faaliyet göstermeye yetkili %100 yabancı sermaye şirketleri ithalat ve doğrudan ihracat hakkına kendiliğinden sahiptirler. Bununla birlikte 2000 yılında yayımlanan 203 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ticari marka (trademark), ticari isimler, uluslararası standartlarla ilgili ayırıcı işaretleri kapsayan düzenlemeler mevcuttur.

Diğer taraftan, ZED Mariel Bölgesinde yerleşik bir yabancı sermayeli şirkete uygulanan vergi indirimleri ve kolaylıklara baktığımızda; gelir vergisinde 10 yıllık bir muafiyet olduğu gözlenmektedir. Küba Cumhuriyeti Devleti Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı, bu dönemi ülke için stratejik öneme sahip olabilecek projeler için uzatabilir. Söz konusu süre bitiminde ise Gelir Vergisi %12 olarak uygulanmaktır. Yatırımcıların ayrıca yeniden yatırımlara ayırdıkları gelirleri

ise gelir vergisinden her zaman muaftır. Diğer taraftan yine aynı bölgede yatırım yapan yabancı sermayeli şirket, işgücü temin etme vergisinden muaf iken, ücretli işgücü kullanan tüzel kişiler sosyal sigorta ödemeleri için %14 oranında bir vergi oranı uygulamasına tabidir. Mal ve hizmet satın alınmasında alınan vergiden yabancı sermayeli şirketler ilk yıl muaftırlar. Birinci yıldan sonra şirketler %1 gibi çok düşük düzeyde bir vergiyi mal ve hizmet satın alımlarında ödemek zorundadırlar.

Ayrıca, söz konusu bölgede kurulmuş olan Uluslararası Ekonomik Ortaklık Sözleşmesi ile kurulmuş olan Şirketler, otel hizmetleri, üretim veya hizmet yönetimi gibi satın alınan profesyonel hizmetlere ödenmesi gereken bu vergiden tümüyle muaftır.

Küba Devleti dış ticaret rejimine göre yabancı sermayeli şirketlerin bölgedeki yatırım süreci içinde ithal ettikleri araç, donanım ve mallar için muafiyet söz konusudur. Küba Cumhuriyeti Devleti Genel Gümrükler Yönetimi, bölgedeki malların girişinden önce ve yurt dışından gelen gümrük formalitelerine ilişkin daha geniş imkânlar da sunabilmektedir.

MINCEX tarafından uygulanan 118 sayılı Kanunun X. bölümünün 26.1 maddesi, her türlü yatırımın, ilgili hükümlere uygun olarak, yerleşik olan veya ithalat ve ihracat izni olan yabancı şirketler operasyonlar için gerekli olan her şeyi doğrudan ithal etme ve ihraç etme hakkına sahip olmaktadır. Ticari kayıtlı şirketin doğrudan ithalat ve ihracat işlemleri, yetki verilen ürünlerin kodunu onaylayan MINCEX üzerinden gerçekleştirilir. Dolayısıyla, yabancı yatırım yapanların böyle bir belgeyi temin etmeleri halinde makine ve teçhizatlarını ve yapı malzemelerini yurtdışından ithal etmeleri mümkün olmaktadır. Bunları elde etmenin uygulamadaki en çarpıcı örneği ise halen inşaat çalışmaları sürdürülen büyük otel inşaatlarında gözlenen ve yabancı sermayeli firmaların Kübalı devlet kurumları ile yapmış oldukları konsorsiyum anlaşmaları dahilinde oluşturdukları işbirlikleridir.

Gümrük Vergileri

Küba Gümrük Kanunu, Kyoto Anlaşmasına taraf olup; Küba’da yerleşik olamayan yabancı şirketlerin ihracat ve ithalat işlemlerinde ulusal kurumlarla ticari faaliyetlerde bulunmak için Küba'da bir ofis veya ön kayıt yaptırması gerekmemektedir. Yabancı şirketler Küba’da yerleşik şirket temsilcisi adına, herhangi bir ofis açmalarına gerek olmaksızın, anlaştıkları ilgili sektör devlet kuruluşu vasıtasıyla ihracat ve/veya ithalat izinlerini alabilmektedir. Ülkede ithalat kotası bulunmamaktadır. Ülkeye giren tüm ürünler Gümrüğe beyan edilerek, incelemeye tabi tutulur. İthalat ve ihracat yasakları Dünya Ticaret Örgütü XX. Maddesine göre yapılmaktadır. Sağlık ve Bitki Sağlığı Yönetmeliği FAO ve DTÖ gibi uluslararası kuruluşlara ve uluslararası anlaşmalara göre düzenlemektedir.

Bununla birlikte, söz konusu mal ve hizmetlerin uluslararası piyasa koşullarına uygun olması koşuluyla, ulusal pazarda alımları teşvik edilmekte ve istenilmektedir. Örneğin inşaat sektörü yatırımlarında kullanılacak malzemeler kesin olarak yerli pazardan temin edilmesi şartı koşulmaktadır. Şirket kurulumlarından ulusal devlet kurumları ile Ortak Sermayeli şirketler bu işlemleri doğrudan yerli ortağının MINCEX’ten almış olduğu izinler vasıtasıyla gerçekleştirilirken, %100 yabancı sermayeli şirketler bu uygulamadan istisna olup, Küba Ticaret Odası’na bağlı olarak işlemleri yürütülmektedir.

İç Vergiler ve Oranları

Tablo 1- KÜBA VERGİ SİSTEMİ

Vergi Tipleri	Yabancı Sermaye İle İlgili Kanun No: 118	Mariel Özel Ekonomik Kalkınma Alanı	113 No'lu Vergi Sistemi Kanunu
Kurumlar Vergisi	İlk 8 yıl için alınmaz, daha sonra ise %15'dir. Ancak çok uzun vadeli yabancı sermayeli yatırımlar için istisna uygulanmaktadır.	İlk 10 yıl için alınmaz, daha sonra ise %12'dir. Ancak çok uzun vadeli yabancı sermayeli yatırımlar için istisna uygulanmaktadır.	%35 olarak uygulanır.
	Gelirlerin yeniden yatırım alanlarında kullanılması halinde hiç alınmaz.	Gelirlerin yeniden yatırım alanlarında kullanılması halinde 118 No'lu Kanun geçerlidir.	-
	Doğal kaynakların kullanılması halinde %50 düzeyine kadar çıkabilir.	-	Doğal kaynakların kullanılması halinde %50 düzeyine kadar çıkabilir.
İşgücü Vergileri	Muaf	Muaf	%5 olarak uygulanır.
Bölgesel Katkı Ödemeleri	Yatırım maliyetlerini kurtarma süresince muaftır	Muaf	Yıllık Bütçe Kanununda kademeli olarak belirlenmektedir.
Satış ve Hizmet Vergileri	Faaliyete geçtiğinin ilk yılında vergiden muaftır ancak sonraki yıllarda toptan mal ve hizmet alımında %50 indirim uygulanır.	Faaliyete geçtiğinin ilk yılında vergiden muaftır ancak sonraki yıllarda toptan mal ve hizmet alımında %1 olarak uygulanır	Toptan mal satışlarında %2, hizmet satışlarında %10 olarak uygulanır. Yeni vergilendirilebilir kalemler kademeli olarak dahil edilir.
Gelir Vergisi	Muaf	118 No'lu Kanun geçerlidir.	%5 olarak uygulanır.
Doğal Kaynakların Korunması Ve Çevre Vergisi	Yatırım maliyetlerini kurtarma süresince %50 indirim uygulanır.	118 No'lu Kanun geçerlidir.	Plajların kullanımı için, hidrografik havzalara ve karasal sulara atık bertarafı için yıllık olarak Bütçe Kanununda tanımlanmaktadır. Kanunlarda vergilendirilebilir maddelere göre koyların ve ormancılık

			kaynaklarının kullanımı 113 No'lu Kanuna göre belirlenir
Gümrük Vergileri	Yatırım işlemleri sırasında muaftır.	Yatırım sürecinde araç, gereç ve mal alımında vergiden muaftır.	Vergiye tabii ürünler Gümrük Tarifelerinde belirlenir

- Müşterek teşebbüsler ve uluslararası ekonomik ortaklıklar, bu özel rejime ilişkin düzenlemelerle birlikte yürürlükteki mevzuatta (113 sayılı Vergilendirme Sistemi Kanunu) belirlenmiş olan esaslara tabidir.
- %100 yabancı sermayeli işletmeler yürürlükteki mevzuata göre vergi ödemektedir.
- Üretim, Hizmet ve Mesleki Hizmet Yönetimine Yönelik Uluslararası Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları söz konusu olduğunda, bu, yürürlükteki mevzuatta (113 Sayılı Vergilendirme Sistemi Kanunu) belirlenenlere tabidir ve bu özel rejimdeki düzenlemelerle, özellikle vergi brüt gelir türündeki kârlar üzerinden, %4 olarak uygulanır.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarette teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarette teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (https://teknikengel.gov.tr/).

Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi

olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Küba'da sosyalist bir yönetim biçimi benimsendiği için ve devlet her konuda ekonomik yapıları kontrol ettiği için özel sektör girişimleri sınırlı sayıda bulunmamaktadır. Firmaların büyük bir çoğunluğu (%100 yabancı sermayeli veya ortak ekonomik model firmalar dahil) devlet kontrolü ve yönetimi altındadır. Özel sektörde sınırlı sayıda girişim bulunurken ancak bu birimler bile, devletin tedarik ettiği gıda dahil tüm tüketim ürünlerini, devlet kontrolünde satın almak zorundadır. Dağıtım Kanalları tümüyle devlet kontrolündeki firmalar tarafından yapılmaktadır. En üst yönetim birimlerinin ekonomik işleyişleri planlaması çerçevesinde gıda tedariki bile bu kanallarla yapılmaktadır. Örneğin gıda tedarikinde devlet halka her zaman kişi başına ayda yarım kg et, bir miktar bakliyat ve 5 yumurta dağıtıyor iken, otellere, askeriyeye ve hastanelere de belli erzakları dağıtmak durumunda kalmaktadır. Ayrıca devlet ticari işletmelerin neyi ne kadar ithalat yapacağını da başka kurumların ihtiyaçlarına göre karar vererek bildirmektedir. Dolayısıyla tüm sosyal yaşantı hayatı gibi ekonomik hayatta devlet kontrolünde ihtiyaçların tespit edilmesiyle yapılmaktadır. Bunun sonucunda iletişim bozuklukları ve gecikmeler sonucunda her zaman aksaklıkla ve şeffaf olmayan ihale süreçleri görülmektedir. Tüketici tercihleri zaruri ihtiyaçlar şeklinde belirlenmektedir. Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler yukarıda belirtilen koşullarda gerçekleşmektedir.

Genel Yaklaşım

Küba hükümeti yabancı yatırımı kısa, orta ve uzun vadede ülkenin ekonomik kalkınması için bir kaynak olarak öngörmektedir. Bu politikanın ana hedefi, en son teknoloji, yöntem ve becerilere erişim sağlamak; ihracat pazarlarını çeşitlendirmek ve genişletmek; ithal ikamesi sağlamak; dış finansmana erişim sağlamak; yeni iş yaratmak ve yerel ekonomi ile üretim bağlantılarından daha yüksek gelir elde etmek olarak belirlenmiştir. Somut hedefler aşağıdaki gibi sıralanabilir[1];

- Gıda ithalatını ikame etmeyi amaçlayan yabancı yatırımlara öncelik verilmesi.
- Verimlilik esasına dayalı üretim kanalları oluşturmak için kapsamlı projelerin geliştirilmesini teşvik etmek. Bu projeler, ortak bir çıkara sahip bir veya birkaç yatırımcı ile müzakere edilebilir.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanarak, güneş ve rüzgar enerjisi, şeker kamışı gibi tarımsal-endüstriyel atıklar, ormancılık ve ormansal biyokütle, su ve biyogaz enerjisini kullanarak ülkenin enerji matrisinin değiştirilmesine katkıda bulunmak.
- Tarım ve gıda sanayi üretimi; sağlık turizmi de dahil olmak üzere turizm; enerji, özellikle yenilenebilir enerji, hidrokarbon ve maden kaynaklarının araştırılması ve işletilmesi; sanayi altyapılarının inşası veya iyileştirilmesi gibi sektörleri öncelikli olarak değerlendirmek.
- Yabancı yatırımların çoğunu ihracat sektörlerine ve üretim zincirindeki darboğazların giderilmesine yönlendirmek, altyapının modernizasyonunu ve teknolojik modelin değiştirilmesini teşvik etmek ve ithalatı ikame etmek için yurtiçi ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak.
- Mal veya hizmet ihracatını öngören projelerde, yabancı taraf pazar garantisi verecektir.
- Karmaşıklığı ve önemi nedeniyle özellikle sanayi altyapısının geliştirilmesine yönelik yatırımların anahtar teslimi özel sözleşmeler yoluyla gerçekleştirilmesi için Tamamen Yabancı Sermayeli Şirketlerin kurulmasına izin verilmesi.

[1] General policies (gob.cu)

- Altyapı yatırımları, doğrudan ve dolaylı olarak, uzun vadeli finansman ile yabancı yatırım modaliteleri altında gerçekleştirilebilir. Turizmin geliştirilmesi ile ilgili olanlara öncelik verilecektir.
- Belirgin bir ihracat karakterine sahip olan veya ihracat için mal ve hizmet üretimiyle bağlantılı olan veya yerel kalkınmaya önem veren daha küçük işletmeler ve yatırım miktarları teşvik edilecektir.

Kamu İhaleleri

Tüm yabancı firmalar Küba Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı'na (MINCEX) başvurarak ithalat iznini sağlayacak şekilde bir "Kod" alarak, Kübalı firmaların ihale listelerine girme hakkını kazanmaktadır. Daha sonra, ihale bilgileri sadece listelerdeki firmalara gizli bir şekilde duyurulmaktadır. ABD ambargosu nedeniyle ödeme zorlukları ve para transferlerinde bazı aksaklıklar yaşayan Kübalı firmalar genellikle yabancı devletlerden aldıkları Kalkınma Fonları ile ihalelere girmektedir. Yabancı bir firmanın herhangi bir ihaleye katılarak kazanması halinde yapacağı sözleşmelerde 360 gün vade ve teyitli olmayan akreditif ile ihracatını yapmayı kabul etmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Küba 2015 yılında Paris Kulübü üyesi 14 ülke ile (Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İngiltere, İtalya, Japonya, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre) bir anlaşma imzalamış ve 11 milyar ABD doları tutarındaki borcun 8,5 milyar dolarının tahsil edilmemesi ve kalan miktarın da faizi ile birlikte yıllık taksitler halinde 2023 yılına kadar ödenmesi taahhüdünde bulunmuştur. Ancak Küba, ekonomik krizinde etkisiyle 2019 ve 2020'de yükümlülüklerini yerine getirmemiş ve ilgili ödemeleri yapamayacağını ilan etmiştir. Bu nedenle Paris Kulübü'nden toplam 200 milyonluk borç için iki yıllık bir moratoryum talep etmiştir. Bunun üzerine Paris Kulübü yeniden müzakere imkanı ile sadece bir yıllık bir ertelemeyi kabul etmiştir. 14 Haziran 2022 tarihinde Küba Hükümeti, Paris Kulübü'ndeki ana alacaklıları nezdinde, sözleşmeye bağlanan mali yükümlülüklere uyma taahhüdünü onaylamıştır. Ayrıca, Küba Devleti ABD ambargosu nedeniyle IMF ve Dünya bankası üyesi olmadığının belirtilmesinde fayda bulunmaktadır.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Tarım sektöründe ülkenin gıda ihtiyacının % 80'i ithalatla karşılanmaktadır. Bunun temel nedeni ise tarımda teknolojik gelişmelerden faydalanılamaması ve tarımsal arazilerin verimliliğinin artırılamamasıdır. Verimliliğin artırılamamasında temel neden ise hayvancılık ve tarımın devlet kontrolünde olması ve çiftçiliğin geliştirilememesidir. Hayvancılıkta büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine ve kesime engeller konmuştur. Diğer taraftan, balıkçılık gerek ambargo ve gerekse devlet yönetiminin kısıtlamaları ile kesinlikle etkin bir şekilde yapılamamaktadır. Kübalı firmaların Covid-19 Salgını ile birlikte azalan döviz gelirleri nedeniyle ödeme zorluklarının artması sonucunda ithalata dayalı tarım sektörü girdilerinin (traktör, tarım makinaları, tohum, gübre gibi) tedarikinde yaşanan zorluklar, zaten ikilim koşulları nedeniyle verimsiz olan tarım topraklarının yeterince değerlendirilmesine neden olmaktadır. Diğer taraftan yine ithalata dayalı halkın gıda tüketimin yerli üretim ile karşılanamamasındaki en büyük engel ise; yerli gıda ürünlerinin bölgeler arası taşımacılığın zayıf olması, turizm, ilaç ve kozmetik sanayi gibi öncelikli sektörlere mevcut üretilen ürünlerin tahsis edilmesidir. Ülkede iş gücünün %21'i tarım sektöründe çalışmaktadır. Şekerkamışı, kömür (MARABU CHARCOAL), tütün, turunçgiller, kahve ve pirinç önemli üretim ve ihracat kalemlerindendir.

Sanayi

Sanayi sektöründe özellikle fabrikalarda eski teknoloji, atıl kapasitenin olması ve yenilikçi teknolojilerin bulunmaması sanayi için gerekli ürünlerin ithal edilmesine yol açmaktadır. Hurda demir ve bakır sanayi etkin çalışamamaktadır. Bu nedenle fabrikaların yenilenmesi projeleri yabancı sermaye yatırımları için potansiyel sunan projeler arasındadır. Bu amaçla özellikle Mariel Özel Ekonomik Kalkınma Bölgesi'ndeki (ZED Mariel) yabancı yatırımlar vasıtasıyla üretim kapasitelerini artırmayı ve bu bölgeyi imalat ve üretim parkı gibi kullanmayı hedeflemektedirler.

Hizmetler

Sağlık Sektörü: Küba'da sağlık sektörü Küba'da en stratejik sektör olarak 1960'lardan itibaren önemini artırarak devam etmiştir. Bu kapsamda 1898 yılında kurulan CECMED (Center of State Control for Medical Drugs and Medical Devices) Küba'da üretilen veya ithal edilen tüm ilaçların, aşıların, biyoteknoloji ve biyolojik ürünlerin, homeopatik ürünlerin halkın kullanımına sunulmadan evvel ruhsatlandırıldığı ve denetiminin yapıldığı tek merkezdir. Küba'daki sağlık sektöründeki tüm üretim merkezlerini veya diğer ülkelerden ithal edilen ilaç ve diğer biyoteknolojik ürünlerin üretim merkezlerini CECMED denetlemektedir. Biyoteknoloji alanında çalışmalarını sürdüren Küba Genetik Mühendisliği Merkezi'nin (CIGB) tarımsal ürünlerden biyoteknolojik ürünlere kadar geniş bir yelpazede çalıştığı ve biyomedikal ürünler geliştirdikleri örneğin; Heberprot B (diyabetik ayak tedavisi ilacı), Hepatit B, CIGB 500 (kalp krizi sonrası ölüm ve mobiditeyi azaltan ilaç), CIGB 814 (romataid atrit), CIGB 845 (inme/felç tedavisinde kullanılan ilaç), HeberDemaWax (görme problemleri için), CIGB 540 (cilt alerjileri tedavisinde) ve CFB (multiple skleroz hastalığı tedavisinde) ilaçlarını geliştirdiklerini ve bir kısmının klinik araştırmalarının tüm dünya genelinde 35 ülkede yapıldığı bildirilmektedir.

Madencilik

Madencilik sektöründe Küba, dünyanın önde gelen nikel ve kobalt üreticisi/tedarikçisi konumundadır. Küba, 2019 yılında dünyanın en çok kobalt üreten ülkeleri listesinde beşinci sırada yer almış ve 3.500 tonluk üretim ile küresel üretimde %2,5'luk bir pay almıştır. Ülkenin Mao Bölgesindeki nikel yataklarından çıkarılan 500 bin tonluk üretim kapasitesi ile de dünyanın 3. büyük üreticisidir. Küba kömür üreticisi olmasının yanı sıra tarımdaki zayıflıkları nedeniyle üretim hacmi talebi karşılayamamaktadır. Madencilik sektöründe Kanadalı firma Sherritt International çok etkili bir şekilde pazarda yer alıyor. Ruslar da bu pazarda yer almaktadır. Rus Trafigura firması da Küba'daki madenlerin işletiminde gücü olmakla birlikte Kanada'nın hakimiyetinin olduğu görülüyor.

Enerji

Enerji sektöründe de dışa bağımlı olan Küba Cumhuriyeti Devleti, daha önce Sovyetler Birliği ile yapmış olduğu barter anlaşmasının aynısını 2000 yılında Venezüella ile yaparak toplam petrol ihtiyacının %60'ını karşılamaktadır. Barter Anlaşmalarının bir gereği olarak karşılığında kendi doktorlarını bu ülkelerde çalışmaktadır. 2016 yılında Venezüella'nın ekonomik ve siyasi problemleri nedeniyle Küba'ya yaptığı ham petrol ithalatındaki azalma, Küba'da da ciddi enerji kısıtlamalarına ve ekonomik büyümenin aynı yıllarda hızla azalmasına neden olmuştur. Şimdilerde bu azalan ithalatın yerine yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik elektrik üretimi projelerine ağırlık verilmekte olan Küba'da 2018-20 yıllarında İspanya, Fransa, Japonya (Toyota) ve Çin gibi ülkelerin sermaye yatırımlarıyla etkin bir şekilde yenilenebilir enerjide özellikle güneş, biomass ve rüzgar santralleri yapımı için uzun vadeli projeler hayata geçirmeye başlanmıştır. Küba'da enerji sektörüne baktığımızda; hâlihazırda kapasitelerinin en üstünde çalıştığı halde tüketimi karşılayamayan, eski termik santrallerin bulunduğu ve kurulu güç jeneratörlerinin büyük ölçüde Venezüella petrolüne bağımlılığı nedeniyle elektrik üretiminde çok büyük açığın olduğu Küba'da; enerji açığını kapatmak için bir önlem olarak, Türkiye İstanbul merkezli dünyada öncü bir Powership (yüzen enerji tesisi) filosu işleten ve inşa eden bir Türk şirketinden, 4 yıllığına 160 MW'lık bir elektrik üretim kapasitesi ile elektrik satın alma yolunu tercih etmiştir. Dolayısıyla, enerji üretiminde büyük ölçüde açığı bulunan Küba devletinin yeni kurulacak büyük ölçekli yenilenebilir enerji (özellikle rüzgâr ve güneş enerjisi) santrallerinin yapımlarının tamamlanmasına kadar geçici bir çözüm olarak bu yolu denemeye devam edeceği anlaşılmaktadır.

Diğer Hususlar: Küba Ekonomi ve Planlama Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Alejandro Gil Fernández, Ulusal Halk İktidarı Meclisi'nin IX Yasama Meclisi'ndeki Onuncu Olağan Oturumunda yaptığı konuşmasında; ekonominin 2022 yılındaki performansına ilişkin olarak, hafif bir toparlanma sağlanmasına rağmen, beklenen ihracata rakamlarına ulaşılamayarak gerekli döviz gelirinin elde edilemediğini, bunun da ekonomiye daha fazla dinamizm sağlayacak kaynakların mevcudiyetini azalttığını belirtmiştir. Esas olarak tahminlerin altında kalan hizmetler sektörü performansı ve telekomünikasyonda dış gelirlerdeki düşüş nedeniyle döviz gelirlerinin planlanandan daha düşük gerçekleştiğini vurgulamıştır.

Öte yandan İhracata konu nikel, tütün, rom, bal ve deniz ürünleri gibi döviz geliri kaynakları ise olumlu performansını sürdürmüştür. 2021 yılında ihracatın yaklaşık 8.712 milyon ABD doları seviyesi olacağı tahmin edilmektedir. Buna karşın yerli üretimin toparlanması ise yavaş

seyretmektedir. Başta tarım ve imalat olmak üzere birincil ve ikincil sektörler geride kalmaya devam etmektedir. Tarımda, alınan tedbirler beklenen etkiyi yaratmamış; 2021'e göre bazı tarımsal ürünlerde üretim toparlanmış, ancak döviz sıkıntısı nedeniyle girdi açığından etkilenen talebin oldukça altında kalmıştır.

MEP Başkanı, Ekim ayına kadar olan yıl için birikmiş enflasyonun yüzde 28,76 olduğunu ve Ekim 2021'e göre yıllık enflasyonun yüzde 39,73 olduğunu yineleyerek, enflasyonun kontrol altına alınmaya başlandığını, ancak devamlılık için mal ve hizmet üretiminde artış zorunlu olduğunun belirtmiştir.

Gil Fernández parasal tedbirlere ilişkin döviz piyasasında 30 Kasım 2022'ye kadar çeşitli para birimlerinde 16,766,000 ABD dolar eşdeğerinde alım yapıldığını ifade etmiştir.

AP Başkanı, 2023 Ulusal Ekonomi Planının makroekonomik istikrarda ilerleme; ekonominin döviz tahsis mekanizmasının yeniden yapılandırılmasını pekiştirme; Ulusal Elektrik Sisteminin kapasitesinin iyileştirilmesinde ilerlemeye devam etme ve yenilenebilir enerji kaynaklarının (REF) kullanılmasını hızlandırma; ve sosyal eşitsizliklerin azaltılmasında ilerleme hedefleriyle devam ettiğini açıklamıştır.

Gil Fernández yeni yılın ekonomik hedefleri arasında;

- 10 milyar ABD doları seviyesinde ihracat,
- 3,5 milyon civarında yabancı ziyaretçi,
- Standart aile gıda sepeti ve sosyal tüketim için gıda ithalatına 1.648 milyon ABD Doları tahsis edileceği,
- Başta pirinç, fasulye, sebze, mısır, endüstriyel üretim için et, süt ve yumurta olmak üzere yerli gıda üretiminin artırılması,
- Elektrik üretiminin 20.140 GWh olacağı,
- Perakende Ticaret Dolaşımında yüzde 15 büyüme,
- Yük ve yolcu taşımacılığının artırılması,
- Stratejik sektörlerde yatırım sürecinin büyümesi,
- Verimliliğin artırılması ve ülkenin ekonomik ve sosyal büyümesine katkıda bulunmada tüm paydaşların katılımının sağlanması,

Şeklindeki hususların yer aldığını belirtmiştir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

ABD ambargosu yüzünden finansal sorunlar yaşamakta olan piyasada, ülke genelindeki internet ve telefon altyapısında da büyük zayıflıklar gözlenmekte ve firmalarla iletişimde zorluklar yaşanmaktadır. Küba iş piyasasında çalışmak isteyen Türk şirketlerine bu ülkeye bizzat gelmelerini, ancak yüz yüze görüşmeler için önceden randevu almalarını tavsiye etmemizin yanı sıra, Yabancı Yatırım için Tek Durak Noktasını (VUINEX) da önermekteyiz. (Ayrıntılı bilgi için https://vuinex.mincex.gob.cu/web/login web adresi ziyaret edilebilir.)

Yabancı Yatırım için Tek Durak Ofis (VUINEX), Dış Ticaret ve Yabancı Yatırım Bakanlığı'na (MINCEX) bağlı işlevsel bir departman tarafından yönetilmektedir. Temel hedefleri şunlardır:
- Yabancı yatırım konusunda bilgi ve tavsiye sağlamak,
- İş fırsatlarını teşvik edin,
- Yabancı yatırım yöntemlerinin oluşturulmasını, yatırım süreçlerinin gerçekleştirilmesini ve izinlerin, ruhsatların ve yetkilendirmelerin işlenmesini kolaylaştırmak,

VUINEX'in uygulanması yabancı yatırımlar için dolaylı bir teşvik oluşturmaktadır. Şöyle ki prosedürlerin hızlandırılmasına ve kolaylaştırılmasına imkan vermekte, ilgili taraflara farklı kuruluşların temsilcilerinin ve sorumlu makamların bulunabileceği tek bir yere erişim imkanı sağlamaktadır.

Küba Cumhuriyeti Devletinde tüm firmalar devlet kurumları olduğundan yapılan sözleşmelere bağlı kalınmaktadır. Ancak dış ticarette bir devlet politikası olarak; tüm Kübalı firmalar için ödeme koşulları 360 gün ve teyitli olmayan (non-confirmed L/C) akreditif şeklinde sağlansa bile, bu konular her firma için ayrı ayrı müzakere edilebilmekte ve sözleşmelerde farklılıklar gözlenmektedir. Tüm koşullar her firma için ayrı şekilde yapılan sözleşmeler ile farklı farklı ve gizli bir şekilde belirlenmektedir.

Tüm bu koşullarda Kübalı firmalarla iletişimde e-posta yolu en kolay iletişim aracı olmaktadır. Yetkililerle doğrudan İngilizce veya İspanyolca (tercih edilmektedir) e-posta yolu ile iletişime geçebilirsiniz. Ancak internet problemleri veya yoğunluk nedeniyle cevap veremedikleri durumlarda gözlemlenmektedir.

Her hangi bir Türk Firması Küba'da ticari işlemlerini başlatmak ve her hangi bir Kübalı firmanın ihale duyurusunu yapacağı listesine girmek için aşağıdaki şu adımları tamamlanması gerekmektedir:
- İletişime geçeceğiniz her hangi bir Kübalı Firmaya e-posta aracılığı ile İngilizce veya İspanyolca (tercih sebebidir) şirket profilinizin (web sayfanızın adresi de olabilir) en kısa sürede gönderilmesi (genellikle internet hizmetinin zayıflığından dolayı Ek'lerin 2 MB'ı geçmemesine özen gösterilmesi önerilmektedir),
- Şirketinize ait her türlü belgenizin Türkiye'deki Yeminli Tercümanlık Büroları vasıtasıyla İspanyolca 'ya çevirtilip, Küba'nın Ankara Büyükelçiliğine onaylatılması (bu belgelerin neler olduğu, sayfa başına fiyatlar vs. yine Ankara Küba Elçiliği Ticari Vize kısmından, https://www.vizemerkezi.com/kuba/hakkinda/kuba-ankara-buyukelciligi/, öğrenebilirsiniz),

- Daha sonra şirket belgelerinizin orijinallerinin, Küba'daki bağlantı kurduğunuz firmanın adresine DHL ile iletilmesi veya doğrudan elden teslim edilmesi,
- Kübalı firmanın söz konusu Şirket Belgeleriniz ile Küba Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı'na (MINCEX) başvurarak İthalat izninizi sağlayacak şekilde bir Kod alarak, onaylatılması gerekmektedir.
- Bu onayın alınması süreci 7 gün ile 1 ay arasında olabilmektedir. MINCEX tarafından verilen Kod alındıktan sonra sizin Küba'da ihracat ve/veya ithalat yapabilmeniz için ön onay alınmış olmaktadır. Daha sonra, tüm Kübalı Firmaların "ihale listelerine" bu Kod yardımıyla girilebilir, onların talep etmeleri halinde ihale teklifleri verilebilir. Bağlantılı olduğunuz Kübalı firma tarafından size ihale sürecine katılımınız bildirildikten sonra karşılıklı müzakereler ile sözleşme imzalanmaktadır. Sözleşmelere Kübalı taraf bağlı kalırken, yıllar itibariyle Kübalı firma ile sürekli iş yapmanız halinde (her yıl sözleşmeler yenileniyor) güven ve sadakat oluşmaktadır. Adeta yabancı firmalar bir değerlendirmeye tabi tutuluyor ve belli bir ticaret hacmine ulaşıldıktan sonra (gelir kaydediliyor) söz konusu yabancı firmanın Küba'da ofis açma izni de sağlanabilmektedir.

Küba'da ofisleri bulunan yabancı şirketler ticari ilişkilerini geliştirmekte kolaylık yaşasa da doğrudan bir Anlaşmanın imzalanmasında yetkili olamazlar.

Yabancı şirketler Küba ticaret Odasınca önerilen yerel şirketlerle, herhangi bir arabuluculuk hizmeti almaksızın, doğrudan iletişim kurabilir, teklifler sunabilir veya herhangi yetkili danışmanlık firmasından hizmet satın alabilirler. Aynı iletişim, kataloglar veya diğer örnek biçimdeki iletişim araçları ile de gerçekleştirilebilir.

Türk işadamları, faaliyet için akredite oldukları sektörde şirketlerle ticarileştirmek amacıyla herhangi bir hükümet iznine gerek duymadan, doğrudan ticari ilişkilerini sürdürebilirler.

Ulusal topraklarda ticaret işlemleri bir Küba ithalat şirketi veya ticaret acentesi aracılığıyla yapılabilir.

MINCEX tarafından öngörülen düzenlemeye göre, Küba tüzel kişiliği alındıktan üç yıl sonra yabancı sermayeli şirket, yılda en az 500 bin ABD Doları'ndan az olmayan bir iş hacmine sahip olmak üzere bir şube açmak için Küba Cumhuriyeti Ticaret Odası'na başvurabilir.
Ülkeye girişte yabancılar 5.000 Avroya kadarki parayı beyan etmek zorunda değildir.

Para Kullanımı

23 Ağustos 2022 tarihi itibariyle Küba Merkez Bankası piyasaya döviz satışına başlamıştır. Açıklanan kur oranı dolar başına 24 Küba pesosu (CUP) dur.

Ancak yine Küba Hükümetine bağlı döviz ofislerinde satış, dolar başına 120 Küba pesosu (CUP) referans kuru ve bu para birimi için yüzde üç, diğer para birimleri için ise yüzde beş ticari marj ile gerçekleştirilmektedir. Bu konsept altında, dolar satın almak isteyenler için 123.60 CUP'a mal oluyor.

Başbakan Yardımcısı ve Ekonomi ve Planlama Bakanı Alejandro Gil, Devletin halka döviz alım satımı yoluyla döviz piyasasının kontrolünü yeniden ele geçirmeye çalıştığını vurgulamıştır. Gil,

çarpıklıklara yol açan paralel ve yasadışı bir karaborsa piyasanın varlığını kabul etmekle birlikte, hükümetin kararının döviz kurunu etkilemek ve rekabet etmekten çok daha fazlasını amaçladığını söylemiştir. Bu önlemin, ulusal ekonomiyi canlandırmak ve Küba pesosuna daha fazla satın alma gücü sağlamak için uygulanan bir dizi eylemin parçası olduğunu da sözlerine eklemiştir.

Öte yandan Mart 2023 tarihi itibariyle Küba'da resmi olmayan döviz piyasasında kurun dolar başına 185 Küba pesosu karşılığında işlem gördüğü gözlemlenmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Yeşil devlet pasaportlarına vize uygulaması olmamakla birlikte normal pasaportlara vize uygulaması yapılmaktadır. Ticari görüşmeler için mutlaka gelecek yabancıların iş vizesi alarak bu ülkeye gelmeleri gerekmektedir (Ankara Küba Elçiliği Ticari Vize kısmından öğrenilebilir.)

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

1 Ocak (Kurtuluş Günü)
2 Ocak (Zafer Günü)
10 Nisan (Kutsal Cuma)
1 Mayıs (İşçi Bayramı)
25-27 Temmuz (Devrimin Yıldönümü)
10 Ekim (Bağımsızlık Savaşı)
25 Aralık (Noel Tatili)
31 Aralık (Yılbaşı)
Mesai: Sabah 8:30 ve öğleden sonra 16:00

Yerel Saat:

Yaz ve kış saat uygulamaları yapılmaktadır. Bu günlerde Küba saati Türkiye'den 7 saat geridedir.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

Hangi sektörde olursa olsun her hangi bir yabancı şirket yatırımlarını yapmak ve şirket kurulumunu sağlamak için aşağıda detaylı bilgileri verilen belgeleri hazırlayarak, devlet kuruluşu olarak **Küba Cumhuriyeti Devleti Dış Ticaret ve Yatırım Bakanlığı'na (MINCEX)** başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Söz konusu yatırımların kabulü kararı verilirken, MINCEX Küba Ekonomik Portföyünde yer alan sektörlere yönelik yatırımların olması önem arz etmektedir. MINCEX yabancı yatırımcıların sundukları fırsatları değerlendirirken; sunulan projeyi ekonomik çıkarları ve olanaklarıyla en uyumlu olacak şekilde seçebilir veya başka bir teklif getirebilir.

Şirket Kurmak, Şube Açmak ve Temsilcilik Açmak

Küba'da üç ayrı modelde şirket kurabilir.
1) **Uluslararası Ekonomik Ortaklık Sözleşmesi** ile oluşturulan şirket
2) **Yüzde Yüz Yabancı Sermayeli Yatırım Şirketi** (ki bu koşullarda da yabancı sermaye tüzel kişiliği ile işbirliği yapacak bir Kübalı tarafın MINCEX tarafından belirlenmesi koşulu bulunmaktadır),
3) Yabancı sermaye (%49) ile Küba devlet şirketinin (%51) birlikte oluşturulan

Ortak Girişim Şirketi
Uluslararası Ekonomik Ortaklık Sözleşmesi, bir ya da daha fazla ulusal yatırımcı ve bir ya da daha fazla yabancı yatırımcı arasında, uluslararası bir ekonomik dernek gibi faaliyetleri yürüten iki ayrı ülke temsilcisi ile ortaklaşa gerçekleştirmek üzere, taraflardan farklı bir tüzel kişilik oluşturmadan yapılan bir yabancı sermaye anlaşmasıdır. Söz konusu Ortaklığın, ekonomik fizibilitesini, karşılıklı tarafların katkılarını, işbirliğinin yönetimi veya idare biçimini ve bununla ilgili yasal belgeleri görüşerek yapılan müzakereler ile oluşturulan Sözleşme ve belgeler ile taraflar 118 sayılı dış Yarımlar Kanunun 19.1 maddesi çerçevesinde MINCEX'e başvururlar. Söz konusu yasa ile bir ya da birden çok ulusal yatırımcının, yine bir ya da birden çok yabancı yatırımcı arasında, kar elde etmek amacıyla yapılması şartıyla, Küba devleti malların ya da hizmetlerin üretimi imtiyazını garanti eder. Ortaklık Sözleşmesi ile oluşturulmuş tüzel kişilik, yetkilendirilmiş olduğu konular kapsamında ve menfaatlerine göre her türlü faaliyeti yapabilir ve bunun yanı sıra yetkilendirildiği ürünleri üretebilir. Bu tip bir Sözleşmenin taraflar arasında imzalanması için gerekli koşullar şu şekilde sıralanmaktadır.
a) Sözleşme taraflarının dışındaki bir tüzel kişinin oluşturulmasını ima etmez,
b) Her iki tarafında kendi kimliğini muhafaza ettiği bir işbirliği sözleşmesi şeklinde kurulur,
c) Taraflar, verilmiş yetki çerçevesinde, herhangi bir faaliyeti gerçekleştirme amacına sahip olabilir,
d) Sözleşme tarafları, yetkilendirildikleri koşulları, mevcut mevzuatı ve taahhüt ettikleri şeyi ihlal etmemek kaydıyla, kendi menfaatlerine uyan her türlü sözleşme ve hükümlerine uymayı garanti edebilirler,
e) Her sözleşmede, her zaman sahip oldukları hisselerin bir yansımasını teşkil eden farklı katkılarda bulunan taraflar, her ne kadar bir sosyal sermaye hesabı oluşturmasalar da, her biri kendi belirlediği pay kadar vergi ödeme ve ortak fondan pay alma hakkına sahiptirler.

1- Sözleşmenin metninde, tarafların her birinin ödemesi gereken vergi oranları ile sözleşmenin yapıldığı yıla ait vergi avantajları veya kayıplarına ilişkin taraflara düşen paylar açıkça yazılır.
2- Uluslararası Ekonomik Ortaklık sözleşmesinde, her iki tarafın üçüncü taraflara karşı sorumlu olacağı, ancak iç ilişkide, her birinin sözleşmede belirtilen ölçüde veya orandan sorumlu olacağı ve her iki tarafa da yarar sağlayacak bir yönetim kuralları bütünün oluşturulması.
3- Uluslararası ekonomik Ortaklık sözleşmesi yapıldığında, tarafların anlaşması ve ilgili otoritenin onayının alınması koşulu dışında katılımcıları değiştirilemez.
4- Uluslararası ekonomik Ortaklık Sözleşmesi, kamu ihale usulü kuralları tarafından garanti edilirken, Küba Cumhuriyeti Ticaret Odası'ndaki bu faaliyetlere ilişkin kayıtlarda tescil edildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yüzde yüz sermayenin yabancı olması durumunda, MINCEX, **118 sayılı Dış Yatırımlar Kanunun**[2] 19.2 maddesi gereği olarak, yabancı bir yatırımcıya yatırım yapmak istediği şube, alt şube veya ekonomik faaliyetlerden sorumlu olan Kübalı bir işletmeyi yetkilendirir ve bu şirket teklifi analiz ederek ilgili anlaşmayı oluşturur. Bu tip yabancı sermaye yatırımında, MINCEX yatırımcıya yatırım yapmayı planladığı şube, alt şube veya ekonomik faaliyetten sorumlu olan şirkete söz konusu teklifi analiz etmesi için yazılı onay ve yetki verir. Bu tip şirketlerde üç tip taraf bulunmaktadır.

- Kendi adına hareket eden gerçek kişi,
- Yabancı tüzel kişinin bir Kübalı iştiraki olan tüzel kişi/kişiler,
- Yabancı bir kuruluşun şubesini oluşturan tüzel kişi/kişiler.

Küba Cumhuriyeti Devletinde yabancı sermayeli şirket kurulumunda, 325 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ikinci bölümü, **118 sayılı Dış Yatırımlar Kanunu** ile belirlenen usullere göre istenen belgeleri içeren iş tekliflerinin MINCEX'e sunulması için gerekli belgeler, söz konusu yasanın ikinci bölümün 12.7. maddesi gereğince şu şekilde listelenmiştir.

- Şirkete ait usulüne uygun olarak onaylanmış ve mal varlığını kanıtlayan, tescilli tapuların, işletme sicil sertifikasının ve kendi menşe ülkesindeki diğer girişimlerini gösteren onaylı belgeler,
- Şirkete ait altı aydan eski olmayan yetkilendirme vekâletnamesi,
- Bağımsız bir kuruluş tarafından onaylanmış son hesap dönemine ait finansal tablolar,
- Şirkete ait altı aydan eski olmayan banka teminat mektubu,
- Yatırımcının bir şube veya iştirakinin olması veya deniz aşırı ticaret bir şirket tarafından temsil edilmesi durumunda merkez ofisin kefillik mektubu,
- İstenen yatırımı onaylayan şirket yönetim kurulunun tasdikli onayı,
- Yatırım için hedeflediği faaliyetteki deneyimlerini kanıtlayan belge,
- Gerçek kişi olması durumunda, yatırımcı kimlik belgelerinin bir kopyasını ve altı aydan olmayan banka teminat mektubu,
- İstenen yatırımın yapılması için şirket yönetim kurulunun rızasını gösteren onaylı belgeler,
- Şirket yetkilisinin yönetim kurulunca onaylı belgesi,
- Yatırım için hedeflenen faaliyette ilişkin şirket deneyimlerini gösteren kanıt belgeler
- Şirketin aktif olduğunu kanıtlayan belgeler ile tescili için Ticari Tescil Belgesi ve vekâletnamesinin bir örneği,
- Tüm bu belgeler başka bir dilde yazılmış olmaları halinde ise söz konusu belgelerin aynı ülkede bulunan Küba konsolosluğu tarafından onaylanmış İspanyolca çevrileri ibraz edilmelidir.

[2] Foreign investment – Chamber of Commerce of the Republic of Cuba (camaracuba.cu)

Vergi Uygulamaları

Yabancı sermayeli yatırımlar ve şirket kurulumları için Küba **vergi sistemini Tablo-1** ve **Tablo 2**'de özetlemek mümkündür. Ayrıca, Küba 203 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ticari marka (trademark), ticari isimler, uluslararası standartlarla ilgili ayırıcı işaretleri kapsayan düzenlemeler de mevcuttur.

Diğer taraftan, **ZED Mariel Bölgesinde** yerleşik bir yabancı sermayeli şirkete uygulanan *vergi indirimleri ve kolaylıklara* bakıldığında; gelir vergisinde 10 yıllık bir muafiyet olduğu gözlenmektedir. Küba Cumhuriyeti Devleti Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı, bu dönemi ülke için stratejik öneme sahip olabilecek projeler için uzatabilir. Söz konusu süre bitiminde ise Gelir Vergisi %12 olarak uygulanmaktır. Yatırımcıların ayrıca yeniden yatırımlara ayırdıkları gelirleri ise gelir vergisinden her zaman muaftır. Diğer taraftan yine aynı bölgede yatırım yapan yabancı sermayeli şirket, işgücü temin etme vergisinden muaf iken, ücretli işgücü kullanan tüzel kişiler sosyal sigorta ödemeleri için %14 oranında bir vergi oranı uygulamasına tabidir. Mal ve hizmet satın alınmasında alınan vergiden yabancı sermayeli şirketler ilk yıl muaftırlar. Birinci yıldan sonra şirketler %1 gibi çok düşük düzeyde bir vergiyi mal ve hizmet satın alımlarında ödemek zorundadırlar. Ayrıca, söz konusu Bölgede kurulmuş olan Uluslararası Ekonomik Ortaklık Sözleşmesi ile kurulmuş olan Şirketler, otel hizmetleri, üretim veya hizmet yönetimi gibi satın alınan profesyonel hizmetlere ödenmesi gereken bu vergiden tümüyle muaftır.

Küba Devleti dış ticaret rejimine göre yabancı sermayeli şirketlerin Bölgedeki yatırım süreci içinde ithal ettikleri araç, donanım ve mallar için muafiyet söz konusudur. Küba Cumhuriyeti Devleti Genel Gümrükler Yönetimi, bölgedeki malların girişinden önce ve yurt dışından gelen gümrük formalitelerine ilişkin daha geniş imkânlar da sunabilmektedir.

MINCEX tarafından belirlenen ve uygulanan **118 sayılı Dış Yatırımlar Kanunun** X. bölümünün 26.1 maddesi, her türlü yatırımın, ilgili hükümlere uygun olarak, yerleşik olan veya ithalat ve ihracat izni olan yabancı şirketler operasyonlar için gerekli olan her şeyi doğrudan ithal etme ve ihraç etme hakkına sahip olmaktadır. Ticari kayıtlı şirketin doğrudan ithalat ve ihracat işlemleri, yetki verilen ürünlerin kodunu onaylayan MINCEX üzerinden gerçekleştirilir. Dolayısıyla, yabancı yatırım yapanların böyle bir belgeyi temin etmeleri halinde makine ve teçhizatlarını ve yapı malzemelerini yurtdışından ithal etmeleri mümkün olmaktadır. Bunları elde etmenin uygulamadaki en çarpıcı örneği ise halen inşaat çalışmaları sürdürülen büyük otel inşaatlarında gözlenen ve yabancı sermayeli firmaların Kübalı devlet kurumları ile yapmış oldukları konsorsiyum anlaşmaları dahilinde oluşturdukları işbirlikleridir.

Diğer taraftan, Küba Gümrük Kanunu, Kyoto Anlaşmasına taraf olup; Küba'da yerleşik olamayan yabancı şirketlerin ihracat ve ithalat işlemlerinde ulusal kurumlarla ticari faaliyetlerde bulunmak için Küba'da bir ofis veya ön kayıt yaptırması gerekmemektedir. Yabancı şirketler Küba'da yerleşik şirket temsilcisi adına, herhangi bir ofis açmalarına gerek olmaksızın, anlaştıkları ilgili sektör devlet kuruluşu vasıtasıyla ihracat ve/veya ithalat izinlerini alabilmektedir. Ülkede ithalat kotası bulunmamaktadır. Ülkeye giren tüm ürünler Gümrüğe beyan edilerek, incelemeye tabi tutulur. İthalat ve ihracat yasakları Dünya Ticaret Örgütü XX. Maddesine göre yapılmaktadır. Sağlık ve Bitki Sağlığı Yönetmeliği FAO ve DTÖ gibi uluslararası kuruluşlara ve uluslararası anlaşmalara göre düzenlemektedir.

Bununla birlikte, söz konusu mal ve hizmetlerin uluslararası piyasa koşullarına uygun olması koşuluyla, ulusal pazarda alımları teşvik edilmekte ve istenilmektedir. Örneğin inşaat sektörü yatırımlarında kullanılacak malzemeler kesin olarak yerli pazardan temin edilmesi şartı koşulmaktadır. Şirket kurulumlarından ulusal devlet kurumları ile Ortak Sermayeli şirketler bu işlemleri doğrudan yerli ortağının MINCEX'ten almış olduğu izinler vasıtasıyla gerçekleştirilirken, %100 yabancı sermayeli şirketler bu uygulamada istisna olup, Küba Ticaret Odası'na bağlı olarak işlemleri yürütülmektedir.

Ülke genelinde ulusal pazardan inşaat malzemelerinin alımlarındaki gecikmeler de göz önünde bulundurulduğunda bazı yenilikler merkezi yönetim tarafından düşünülmektedir. Örneğin, ülke genelinde 1920'den fazla satış noktası olan ve 20 yılı aşkın bir süredir perakende sektöründe geniş bir deneyime sahip, Mağaza Zincirleri CARIBBEAN için Ekonomi ve Planlama Bakanlığı'nın düzenlemeleri çerçevesinde, yerel banka kredi kartlarının kullanımının sağlanmasının yanı sıra yakın bir gelecekte çevrimiçi satışlarına imkân verecek sisteme geçilmesi ve özellikle inşaat sektörü malzemelerinin bu yolla satılması planlanmaktadır.

Sosyal Güvenlik Uygulamaları

Bu husus, İş ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Yabancı Yatırım Yasası ve İş Kanunu'nun özel yasal hükümleri tarafından belirlenen İşgücü Sistemine ilişkin hükümlere uygun olarak, 16/2014 sayılı ve **118 sayılı Dış Yatırımlar Kanunu'**n da düzenlenmiştir.

Kanunda yabancı yatırım şirketinde çalışanlar kural olarak Küba Cumhuriyeti'nde sürekli ikamet eden Küba veya yabancı vatandaşlar olabilecektir. Küba Cumhuriyeti'nde sürekli ikamet eden yerel ve yabancı personel, yönetim kurulu üyeleri veya idaresi üyeleri hariç olmak üzere, yabancı sermayeli şirket olarak bir tüzel kişi tarafından istihdam edilmelidir. İş ortaklığı, uluslararası ekonomik ortaklık anlaşmaları ile kurulan şirket veya tamamen yabancı sermayeli şirket olmak üzere işveren kuruluş ile çalışan arasında tedarik sözleşmesi müzakere edilerek imzalanır. Küba'da kalıcı olarak ikamet eden Küba vatandaşı ve yabancı işçilere yapılacak ödemeler Küba Peso'su ile gerçekleştirilir. Ancak uygulamada bu ödemeler Avro gibi konvertibl para birimleri cinsi ile de yapılmaktadır. Yasada yabancı sermayeli şirketlerde yönetim ve idari organlar veya belirli üst düzey idari pozisyonlarda veya teknik nitelikteki bazı görevlerde bulunan Küba Cumhuriyeti'nde kalıcı olarak ikamet eden Küba vatandaşı veya yabancı işçiler için, mevzuat gereği haklarını ve görev durumlarını belirten bir formun doldurulması gerektiği bildirilmektedir. Ülkede yaşayanlar ve bu durumlarda, uygulanacak olan çalışma koşullarını ve bu işçilerin hak ve yükümlülüklerini belirleyebileceklerdir. Ülkede yerleşik olmayan yabancılar için uygulanacak olan çalışma koşulları ve bu işçilerin hak ve yükümlülükleri göçmenlik ve yabancı işçilerin mevzuatına göre belirlenecektir.

Yabancı sermayeli şirketlerin Kübalı söz konusu kalifiye elemanları çalıştırma koşulları mevcut ülke mevzuatında yer alan hükümler çerçevesinde gerçekleştirilirken, yabancı kalifiye elemanların çalışma koşulları ve vizeleri Vize İşlemleri Kanununa tabiidir. Şirket kurulumu biçimine göre yani iş ortaklığı, uluslararası ekonomik ortaklık anlaşmaları veya %100 yabancı sermayeli şirket olmak üzere işveren kuruluş ile çalışan arasında tedarik sözleşmesi müzakere edilerek imzalanır.

Potansiyel Yatırım Alanları

Rejimi dolayısıyla Küba ekonomisi büyük oranda dışa kapalı, merkezi bir ekonomidir. Küba pazarında iş yapacak yabancı sermayeli uluslararası şirketlerin öncelikle devlet şirketlerinden ilgili İş Grubu ile iletişime geçmesi ve işbirliği imkânlarının stratejik öneme haiz projeler kapsamında değerlendirilmesinde fayda bulunmaktadır. Küba ithalat bağımlısı bir ülke olarak, altyapı düzeni ve ihtiyaç alanları itibariyle çok çeşitli ve büyük çaplı yatırımlara gereksinim duyan bir ülke olma özelliğini sürdürmektedir. Ancak sözleşmeler üzerinde mutabık olma ve bürokraside yaşanan gecikmeler, onaylanan projelerde yer alan eksiklikler, düşük üretim kapasitesi, girdi tedarikinde ABD ambargosu nedeniyle yaşanan olumsuzluklar ve kalifiye işgücü yetersizliği gibi hususlar söz konusu yatırımların artmasında ve gelişmesinde belli başlı engelleri oluşturmaktadır.

PROCUBA[3] web sitesinde yer alan ve tüm yatırımcıların öncelikle incelemesi gereken 2022-2023 Küba İş Fırsatları Portföyü, Küba devlet projeleri, turizm, inşaat ve diğer sektör yatırımları hakkında yabancı yatırımcılara ülke ekonomisinde bir yol haritası oluşturmaktadır.

Uluslararası Havana Fuarı (FIHAV 2022) bir parçası olarak düzenlenen V. Yatırım Forumu ve Yabancı Yatırım Forumu'nun açılış konuşmalarında Başbakan Manuel Marrero Cruz tarafından yapılan açıklamada, Küba'nın uluslararası taahhütlere uyma ve yurtdışına yapılan transferlerde var olan borçları ülke imkânlarıyla çözme konusundaki istekliliğini yinelemiş ve ülke yönetiminin yabancı sermayeye karşı var olan eski zihniyeti ortadan kaldırmak için çalışmaya devam ettiği konusunda güvence vermiştir. Dış Ticaret ve Yatırım Bakanı (MINCEX) Rodrigo Malmierca Díaz ise yaptığı açıklamada, ülkenin pandeminin üstesinden geldiğini ve şu anda kademeli bir ekonomik toparlanma içinde olduğunu, yeni iş fırsatlarını teşvik etmek ve yabancı yatırımı önündeki engelleri ortadan kaldırmak öncelikleri arasında olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Bakan Malmierca 30 Ekim 2022 tarihi itibariyle Küba'da toplam 402 milyon ABD dolar tutarında 30 yabancı sermayeli işletmeye izin verildiğini, bunlardan 13'ünün Mariel Özel Kalkınma Bölgesi'nde kurulduğunu, ayrıca 9 milyar ABD dolarına eşdeğer tutarda 50'den fazla yeni projede ileri düzeyde görüşmeler yapıldığını, yatırım yapılan ana dalların ise turizm, gıda, ulaştırma, profesyonel hizmetler, ticaret, inşaat, sanayi, enerji, biyoteknoloji ve sağlık, bilgi teknolojisi ve madencilik olduğunu, 2014 yılında 118 sayılı Yabancı Yatırım Yasasının onaylanmasının ardından Mariel Özel Kalkınma Bölgesi dışında 272, bu bölge içinde ise 51 yeni işletmenin faaliyete geçtiğini, bu rakamın 104'ünün ortak girişim, 161'inin Uluslararası Ekonomik Ortaklık sözleşmesi ve 56'sının ise tamamen yabancı sermayeli girişim olduğunu, toplam yatırım miktarının 10 milyar ABD dolarından fazla olduğunu ve anlaşmalar 40'tan fazla ülkeden şirketle yapıldığını sözlerine eklemiştir.

Dış Ticaret ve Yatırım Bakanı, yabancı sermayeyi çekmek için politika ve yönetmeliklerde yapılan son güncellemelerden sıralarken:
- Devlet dışı tüzel kişilerle ortaklık imkanı;
- Doğal kaynakların çıkarılması ve kamu hizmetlerinin sağlanması hariç tüm sektörlerde çoğunluk yabancı katılımına izin verilmesi;
- Teknik-ekonomik çalışmaların hazırlanması için yeni metodoloji;
- Yurtdışında banka hesabı açılmasına ilişkin kısıtlayıcı politikanın kaldırılması;

[3] https://inviertaencuba.mincex.gob.cu/en/

- Ve yabancı yatırımların iç ticarete (toptan ve perakende) katılımı.
hususlarına yer vermiştir.
Malmierca, amaçlarının, mali kaynakları geliştirmek, tedarik kanallarına erişimi genişletmek ve istikrarlı bir mal tedariki sağlamak, Küba'daki ticaretin verimliliğini artırmak için gelişmiş yönetim yöntemleri, teknoloji ve pazarlama tekniklerine ulaşımı sağlamak için toptan ve perakende ticarette yabancı yatırım işletmelerini geliştirmek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, iç ticarette getirilen yenilikler arasında, şirketlerin döviz cinsinden faaliyet göstermelerine ve tüm tahsilat ve ödemelerini döviz cinsinden tam likidite desteğiyle yapmalarına olanak tanıyan farklılaştırılmış bir mali planın onaylanmasının yanı sıra, muhasebelerini döviz cinsinden kaydetme ve yurtdışında serbestçe ödeme siparişi vermek için döviz cinsinden hesaplara sahip olma imkanında bulunduğunu sözlerine eklemiştir.

2030'a Doğru Ulusal Ekonomik ve Sosyal Plan'ında belirtilen 2030 yılına kadar Küba Cumhuriyeti Devletinde yapılması planlanan tüm sektörleri kapsayan ama mutlaka inşaat hizmetlerini de içinde barındıran ve *stratejik olarak desteklenen* proje **Küba İş Fırsatları Portfolyo'su** şu başlıkları içermektedir.
1. Gayrimenkul Golf Tesisleri İnşaat Projeleri,
2. Otel İnşaatı İçin Ortak Projeler,
3. İnşaat ve Montaj için Mühendislik Sistemlerinin Modernizasyonu Projeleri,
4. Yenilenebilir Enerji İşlerindeki İnşaat Hizmetleri (rüzgâr çiftlikleri, mini hidroelektrik santralleri ve güneş enerjisi parkları) Projeleri,
5. Asfalt Kaplayıcıları Üretimi Projeleri,
6. İnşaat Panelleri ve Diğer Sıva Malzemeleri Üretimi Projeleri,
7. Fiber Çimento Levha İmalatı Projeleri,
8. Beyaz Doğrama, Çatı Kaplama ve Ahşap Zemin Üretimi Projeleri,
9. Mermer İşleme ve Üretim Potansiyelini artırma Projeleri,
10. Ağır Yük Taşıma ve Ulaştırma Kargo Hizmetleri Projeleri,
11. İnşaat Malzemeleri ve Makinelerinin Tamir Servisi Projeleri,
12. Tarım- Gıda Sektörü Projeleri.
Küba'da yatırım yapan yabancı firmalar için potansiyel yatırım bölgesi; 2013 yılında özel imtiyazlı olarak, 2013/313 No'lu Yatırım ve Teşvikleri Kanunu kapsamında kurulmuş olan ve tüm kriterlerine sahip olmasa da adeta serbest bölge benzerinde çalışan, ekonomik özerk bölge olarak gümrüksüz işleme tabi ve bir sanayi parkı olarak işletilen **ZED Mariel Bölgesi**[4]'dir.

ZED Mariel Bölgesi Havana şehir merkezine yaklaşık 80 km uzaklıkta, kara, deniz, demiryolu ve havayoluyla erişimlerinin merkezi olma hedefi ile 2013 yılında başlatılan projeler çerçevesinde, gümrüksüz bir bölge ve sanayi parkı olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu Bölge'de derin su konumundan da faydalanmak suretiyle bölgenin temel yük taşıma limanı olması hedeflenmekte, yatırımı teşvik amacıyla projelere yönelik vergi indirimleri uygulanmaktadır. Küba Hükümeti Devleti Bölgesinin alt yapısı tamamlamak için, yılda 300 milyon Dolar değerinde yatırım gerçekleştirileceği taahhüdünde bulunmuştur. *Stratejik olarak desteklenen* yeni projelere ilişkin yabancı sermayeli yatırımlar ancak Küba Cumhuriyeti Devlet Kurumları ile yapılacak işbirlikleri vasıtası ile gerçekleştirilmesi mümkündür. Bölgenin kapasitesi ve yatırımlar hakkında aşağıda özetlenen şu bilgiler önem arz etmektedir.

[4] Mariel Special Development Zone | An open door to the world (zedmariel.com)

ZED Mariel Bölgesinde kurulmuş ve kurulacak tüm tesislerde zorunlu olarak yenilenebilir enerji kaynaklarının faydalanma ve temiz enerji teknolojilerinin kullanılması sonucunda enerji verimliliğinin sağlandığı; her sanayi dalının tek merkezde toplandığı, etkin ithalat ikameci bir yapının oluşturulduğu, yeni istihdam olanaklarının yaratıldığı, katma değerli mal ve hizmetlerin üretildiği bir alana dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

Yabancı sermaye yatırımcılarının kuracakları tesisleri için Küba Cumhuriyeti Devleti Kurumları ile arasında yapacakları sözleşmelerde sadece bu bölgeye mahsus olarak yurtdışına ihracat yapma yetkisi tanınmaktadır. Küba Cumhuriyeti Devletinin Latin Amerika ve Karayip ülkeleri ile yapmış olduğu ALADI, CARICOM, ALBA ve MERCOSUR Gümrük ve Ticaret Anlaşmaları sayesinde bu bölgeden diğer Latin Amerika ülkeleri pazarlarına erişim çok daha avantajlı olmaktadır.

ZED Mariel Bölgesinin sağladığı birçok teşvik ile bir üretim ve lojistik platformu sağlandığı ve bu şekilde, kara, deniz, demiryolu ve havayoluyla erişimin merkezi haline gelmesi amacıyla başlatılan alt yapı yatırımlarının pek çoğunun 5 yıl içinde tamamlanacağı ve bu kapsamda derin su konumundan da faydalanmak suretiyle bölgenin temel yük taşıma limanı olması hedeflenmektedir.

Tek Elden İşletim Sistemi sayesinde ZED Mariel Bölgesinde yatırım yapan yabancı şirketlere tek merkezden; gümrük ve liman hizmetleri, bankacılık ve lojistik (kara, demiryolu ve deniz yoluyla kargo) kuru ve donmuş kargo depolama imkânları, itfaiye, personel istihdam ajansı hizmetleri, yemek dağıtım, restoran ve kafeterya hizmetleri, fiziksel ve teknik güvenlik ve koruma hizmetleri, tasarım, mühendislik ve inşaat hizmetleri, jeolojik ve topografik araştırma hizmetleri sağlanmaktadır.

ZEDM Bölgesinde dış yatırımların teşviki amacıyla projelere yönelik vergilerden muaf tutma veya indirim sağlamak gibi vergi kolaylıkları uygulanmaktadır.

Temel olarak bankacılık ve finans sektörü kuruluşlarının yanı sıra, inşaat ve alt yapı yatırımlarına yönelik firmaların, lojistik firmalarının, biyoteknoloji ve ilaç sanayi tesislerinin, elektrik elektronik sektörü firmalarının, yenilenebilir enerji firmalarının olduğu yüksek teknoloji üreten yatırımlar teşvik edilmektedir.

Küba'nın karşı karşıya bulunduğu zorlukların başında, ABD'nin bu ülkeye yönelik 1960 yılından beridir uyguladığı mali, ekonomik ve ticari yaptırımlar sebebiyle uluslararası ticari bankaların çoğunun Küba'ya kredi işlemlerinin kolaylaştırılmasında ve para transferinde bulunulmasında olumsuz bir tutum takınmaları gelmektedir. Küba'da yatırım yapacak tüm yabancı firmaların finansman problemleri yaşamamak için uzun vadeli kredilere ihtiyacı bulunmaktadır. Orta ve uzun vadeli projelere finansman talebi; yatırım yapacak uluslararası yabancı firmanın kendi imkânları dâhilinde kullanacağı kredilerle sağlanmış olması öngörülmektedir. Yani stratejik öneme sahip projelerin finansmanının uluslararası büyük firmalarca karşılanması beklenmektedir. Bu nedenle yabancı firmaların stratejik öneme haiz projelere başvurmaları halinde öncelikle ödemelerin nasıl yapılacağına dair her türlü bilginin Küba Devlet kurumları ile yapacakları anlaşmalarda ayrıntılı bir şekilde tarif edilmiş olduğu ve anlaşmada bahsedilen Banka aracılığıyla ödemelerin yapıldığı gözlemlenmektedir. Söz konusu anlaşmalar her iş ve her firma için farklı olup, gizlilik arz etmektedir. Diğer taraftan, Küba da iş yapan pek çok

gelişmiş ülke kendi Bankasını Küba'daki bankacılık sistemine dâhil ederek ve aynı zamanda yerli devlet kurumları ile ortaklık şeklinde kurdukları teknik müşavirlik firmaları ile kendi firmalarını desteklemektedir.

Toplam döviz kazancının %60'ına sahip pek çok sektörde faaliyet gösteren ve Küba'da üretilen iş gelirlerinin en az yarısını oluşturan devlete ait şirketlerden en büyüğü olan ve "İş İdaresi Grubu" olarak da tanınan **GAESA**, Devrimci Silahlı Kuvvetler Bakanlığı'na (MINFAR) bağlı bir şirkettir. GAESA'nın Küba'daki tüm sanayi alanındaki fabrikalar ve enerji sistemleri üreten santrallar dâhil oteller, perakende mağaza zincirleri, araba kiralama şirketleri ve ithalat ajansları gibi hizmet sektörüne ait işletmeler ile birlikte ZED Mariel bölgesindeki firmalar dahil olmak üzere toplamda 57 şirkete sahip olduğu tahmin edilmektedir. Buna ek olarak, sömürge dönemi Eski Havana'daki tüm devlet otelleri, mağazalar ve lokantalar, GAESA tarafından devralınan Habaguanex'e aittir. Yine aynı Gruba bağlı devlet kurumlarının bazıları ise şunlardır: yurtdışında çalışan Kübalı işçileri işe alan ve çalıştıran kurum ANTEX; gemi tamir ve taşımacılık izinlerini veren kurum SERMAR; turizm ve hava taşımacılığı konularına bakan kurum GAVIOTA; ordu subaylarının evlerine otel inşa etmek ve bakım hizmetleri sunmak ALMEST; oteller inşa etmek ve ordu subaylarının evlerine bakım hizmetleri sağlamak için TECNOTEX; tarım ve hayvancılık işlemlerini yöneten kurum AGROTEX; jeoloji ve haritalama izinlerini veren kurum GEOCUBA. Bunlardan turizm, denizcilik ve havacılık alanlarında faaliyet gösteren ve GAESA'ya bağlı olan GAVIOTA isimli devlet kuruluşu alt gruplara ayrılarak; ülkenin ana uluslararası havalimanlarından sorumlu AEROGAVIOTA Havayolu; Havana, Varadero, Cayos de Villa Clara, Cayo Coco, Holguín, Santiago de Cuba ve Baracoa gibi turistik merkezlerin sahip olduğu büyük otellerin ve turizm turlarının yönetimlerini sağlayan TRANSGAVIOTA, denizcilik faaliyetleri içerisinde Uluslararası Marinaları işletilmesi ve gemicilik faaliyetlerinden sorumlu MARINAS GAVIOTA, jeodezi ve haritalama hizmetleri için AGROTEX, TECNOIMPORT, TRD-CARIBE mağazaları, askeri inşaatlar (UCM), CIMEX, SERVI-CUPET (gaz istasyonları), Bank of Financial International Bank-BFI. gibi pek çok sektörde faaliyet göstermektedir. Bu gruba bağlı pek çok müteahhitlik projesi de bulunmaktadır.

Ayrıca Almacenes Universales S.A. (AUSA) aracılığıyla şirket, Küba'da yabancı yatırımı teşvik etmek için özel düzenlemelere tabi olan ilk bölge olan Mariel Özel Kalkınma Bölgesi'nin (ZEDM) yönetiminden de sorumludur. GAESA'nın yaptırım uygulanan iştiraklerinden biri olan FINCIMEX ile adaya Western Union platformu üzerinden havale gönderilmesinin 2020'de yasaklanmasının ardından, o ana kadar havalelerin serbestçe çevrilebilir para birimindeki kartlara yatırılmasına hizmet eden dijital platform AIS Remesas - 2019'dan beri Küba'da askeri kontrol altındaki mağazalardan ürün satın almak için kullanılan - müşterileri İspanya'nın Bilbao kentinde yerleşik MAF SERVICIOS INTEGRALES SL şirketine ait Tocopay platformuna yönlendirmiştir.

Adaya döviz havalesiyle ilgili olarak, Western Union'ın yakın zamanda Küba'ya havale işlemlerini yeniden başlattığını belirtmek gerekir. Küba'ya para transferlerini yöneten Orbit S.A., Western Union'ın 4 Ocak'ta ABD'nin Florida eyaletindeki bazı ofislerinde başlattığı test aşamasının ardından adaya yeniden hizmet vermeye başladığını açıklamıştır. 2022'de Avrupa ve Kanada'dan Küba'ya yapılan havaleleri yöneten Orbit S.A., ABD hükümetinin isteği üzerine 2020'den bu yana ara verdiği Küba operasyonlarını yeniden başlatmıştır.

Küba ekonomisinde 60 yılı aşkın bir süredir var olan ABD ambargosunun olumsuz sonuçlarına ilave olarak, Küba devlet firmalarının borçlarını ödemede zorluklarla karşılaştıkları bilinmektedir. Öte yandan, son dönemde Küba Cumhuriyeti Devletinin, halkın zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için (her türlü gıda ürünleri ve içecek, temizlik ve hijyen malzemeleri sektörleri gibi) belli başlı ürünlerin ithalatında; mevcutta uyguladığı 360 gün vadeli ve teyitli olmayan akreditif koşullarını artık uygulamadığı ve neredeyse peşin alımlarla söz konusu malların tedarikine önem vermeye başladığı görülmektedir. Gıda sektöründe ithalat bağımlısı olan Küba Cumhuriyeti Devletinde **tarım** sektörü devlet planlarında ve programlarında geliştirilmesi gereken öncelikli sektör haline dönüşmüştür. Uzmanlara göre, Küba tarımındaki en güvenli ihraç edilebilir maddelerden birisi olan tütün ve tütün ürünlerinin özellikle söz konusu Cabaiguan Deney İstasyonunda üretildiği; Küba'da tütün üretimi genetiği korumak ile ilgili yürütülen çeşitli çalışmaların %71'ini bu kurumun bünyesinde geliştirildiği; grubun sektörün öncü sanayi ve üretim süreçlerinden birisi olduğu; tütün üretim kayıplarını azaltmak için çaba sarf ettiği, tütün üretiminde verimliliği garanti altına almak için 2030'a kadar 34 yeni projeyi hayata geçireceği ve söz konusu tütün ürünlerinin Küba'da üretilen çeşitlerin arasında %62'sinin orijinal ve temel tohum türlerinden olduğu bildirilmektedir. Küba'da tarım sektörü yabancı yatırımla iş fırsatları konusunda etkili olabilecek firmalardan özellikle İş Grubu olan **Tarımsal İşletme Grubu-GAG** (The Agricultural Business Group) tarafından geliştirilen bir takım projelerin; evlerde sebzelerin üretimi, narenciye ve diğer meyvelerin agro-endüstriyel üretimi ve geliştirilmesi, ananas üretiminin geliştirilmesi, tropik çiçek ve süs bitkileri üretimi geliştirilmesi, pirinç üretiminin verimli bir şekilde artırılması, tahıl üretiminin artırılması başlıkları altında gerçekleştirileceği belirtilmektedir.

Küba hükümeti, özel ve devlete ait küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ'ler) faaliyetlerine izin veren bir kanun hükmünde kararnameyi onaylayarak bu işletmelerin ülkenin istikrarlı bir şekilde üretken dönüşümünün bir aracı olması amacıyla yasal sisteme dahil etmiştir. Özel sektöre ilişkin bu yeni düzenleme gerçekleştirilen para reformuyla birlikte adada yeni bir ekonomik dinamizm yaratmak için önemli adım olarak görülmektedir. 100 kişiye kadar çalışanı olan orta ölçekli şirketler hem devlet hem de özel sektörde faaliyet gösterirken küçük işletmeler 35, mikro işletmeler ise 10 kişiye kadar çalışana sahip olacak şekilde düzenlenmiştir. İlgili düzenleme ile söz konusu işletmeler limited şirket olarak faaliyette bulunacaktır. Kamu iktisadi teşebbüslerinin münferit bölümleri de KOBİ'lere dönüştürülebilir ve böylece kendilerini yeniden konumlandırabilirler. Bu aynı zamanda onlara yönetimde daha fazla özerklik sağlamayı da hedeflemektedir. Bu işletmeler eliyle gıda üretimi, mal ve hizmet ihracatı, yerel kalkınma, döngüsel ekonomi ve geri dönüşüm, bilim, teknoloji ve inovasyon gibi faaliyetlere öncelik verilmektedir.

YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

Küba piyasası sabır isteyen, meşakkatli bir piyasadır. Ancak bir o kadar da her şeye ihtiyaç duyan, ekonomide sosyalist rejim nedeniyle kuralları ve yönetim biçimiyle devletin egemen olduğu bir pazardır. Ancak bu sorunları aşan Latin Amerika ülkelerinin yanı sıra, kültürel bağlarında etkisi ile pek çok Avrupa ülkesi şirketleri ve ürünleri piyasada bulunmaktadır. Ambargo yüzünden finansal sorunlar yaşamakta olan piyasada, ülke genelindeki internet ve telefon altyapısında büyük zayıflıklar gözlenmekte ve firmalarla iletişimde zorluklar yaşanmaktadır.

Küba Cumhuriyeti Devletinde tüm firmalar devlet kurumları olduğundan yapılan sözleşmelere bağlı kalınmaktadır. Ödeme koşulları 365 gün olup (sözleşmeler yapılırken L/C koşulları 1 yıldan daha kısa olabilmektedir, pek çok Türk şirketi uygun L/C koşullarında sözleşmeler yapmaktadır), ambargo nedeniyle Türkiye ve diğer ülke bankalarından veya şirketlerinden kredi imkanı bulunmamaktadır. Avrupa ülkelerinden sigorta yapma imkanlarının olduğu bilinmektedir. Ticaretin yapılmasında tüm koşullar her firma için ayrı şekilde yapılan sözleşmeler ile farklı farklı ve gizli bir şekilde belirlenmektedir. Türk firmalarının bu pazarı araştırmak veya yetkililerle görüşmek için buraya yapacakları ziyaretler çok önemlidir ve ziyaret öncesi mutlaka Ankara'daki Küba Büyükelçiliği'nden şirket yetkilisi için " iş vizesi (business visa)" (yeşil pasaport için gerekmiyor) almak gerekmektedir. Daha sonra randevular için, 15 gün önceden şirket profili dosyasını İngilizce veya İspanyolca eposta ile Ticaret Müşavirliğine göndermeleri halinde aracılık görevi yapılarak yardımcı olunmaktadır ve hatta talep halinde firma yetkilileri ile toplantılara katılım sağlanmaktadır. Yetkililerle doğrudan İngilizce veya İspanyolca (tercih edilmektedir) eposta yolu ile iletişime geçebilir. Ancak internet problemleri nedeniyle cevap vermedikleri durumlar olabilmektedir.

Küba'da her hangi bir yabancı ülke şirket yetkilisinin iş görüşmelerine başlarken dikkat etmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır.

1. Şirketlerin hangi sektörle ve/veya sektörlerle iletişime geçmesi gerektiğinin çok iyi tanımlanması gerekmektedir. Bu konuda Havana Ticaret Müşavirliği havana@ticaret.gov.tr adresine yazarak bilgi alınabilir.
2. Şirket yetkilileri Küba Cumhuriyeti Devletine gelmeden önce vize almak zorundadır. Yeşil pasaport hariç, normal pasaport sahipleri Küba Ankara Büyükelçiliğinden, Türk işadamları Küba ile ticaret yapmak amacıyla iş fırsatlarını değerlendirmek için İş Vizesi (Visa A-7) veya Kübalı yetkililerden gelen talep üzerine görüşmeler yapmak üzere İş Vizesi (Vize D-7 Trader) talep etmelidir. Bu vize başvurusundan önce Küba ilgili kurumundan davet yazısı almak için şirket yetkilileri doğrudan Küba Ticaret Odasına veya Küba ilgili kurumuna başvuruda bulunabilir. Turistik vizeler, Küba'da başka amaçla kullanılamaz ve/veya değiştirilemez.
3. Küba'da, yabancı şirketin ilgilendiği alandaki ürün kodları ve / veya konsinye ile ilgili olan ürünleri ithal etme yetkisine sahip şirketleri öğrenmek için Küba Ticaret Odası ile doğrudan bağlantı kurup, ziyaret etmek gerekmektedir.
4. Küba Ticaret Odası'nın vereceği bilgiler sayesinde doğrudan yabancı şirket ilgili sanayi gruplarına ait ithalatçılar ve/veya ihracatçıların veya girdi ve çıktıları ile doğrudan bağlantılı olarak, ithalat veya ihracatta yetkili ortak girişimlerin listesini elde edebilir.
5. Mevzuat gereği; Kübalı şirketlere yapılan ödemeler ise ABD Doları hariç diğer güçlü para birimleri (Euro, Kanada doları, İngiliz Sterlini vb.) kullanılarak yapılmalıdır. ABD para birimi cinsinden ya da ABD dolarının iştirak ettiği para birimi ile yapılamaz ve ayrıca herhangi bir ABD Bankası veya ABD dışında başka ülkelerdeki ABD bankaları aracılığıyla para birimi transferi ile herhangi bir ücret ya da ödeme yapılamaz. Ancak fiiliyatta Kübalı tarafların yabancı firmalarla, ihracat ve ithalat işlemleri için yaptıkları anlaşmalar çerçevesinde; ABD doları cinsinden ödemelerin yapıldığı ve Avrupa bankalarındaki hesapların kullanıldığı tespit edilmiştir.
6. Küba'da ofisleri bulunan yabancı şirketler ticari ilişkilerini geliştirmekte kolaylık yaşasa da doğrudan bir Anlaşmanın imzalanmasında yetkili olamazlar.
7. Yabancı şirketler Küba Ticaret Odası'nca önerilen yerel şirketlerle, herhangi bir arabuluculuk hizmeti almaksızın, doğrudan iletişim kurabilir, teklifler sunabilir veya herhangi yetkili

danışmanlık firmasından hizmet satın alabilirler. Aynı iletişim, kataloglar veya diğer örnek biçimdeki iletişim araçları ile de gerçekleştirilebilir.
8. Türk işadamları, faaliyet için akredite oldukları sektörde şirketlerle ticarileştirmek amacıyla herhangi bir hükümet iznine gerek duymadan, doğrudan ticari ilişkilerini sürdürebilirler.
9. Ulusal topraklarda ticaret işlemleri bir Küba ithalat şirketi veya ticaret acentesi aracılığıyla yapılabilir.
10. MINCEX tarafından öngörülen düzenlemeye göre, Küba tüzel kişiliği alındıktan üç yıl sonra yabancı sermayeli şirket, yılda en az 500 bin ABD Doları'ndan az olmayan bir iş hacmine sahip olmak üzere bir şube açmak için Küba Cumhuriyeti Devleti Ticaret Odası'na başvurabilir.
11. Ülkeye girişte yabancılar 5.000 Avroya kadarki parayı beyan etmek zorunda değillerdir.

Tablo 2- YÜZDE YÜZ YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLER İÇİN VERGİ UYGULAMALARI

Vergi Tipleri	
Kurumlar Vergisi	%35 olarak uygulanır, doğal kaynakların kullanılması halinde %50 düzeyine kadar çıkabilir ya da belirlenen vergi türü olan %35'in %50'sine kadar çıkabilir.
İşgücü Vergileri	%5 olarak uygulanır.
Satış Vergileri	Muaf
Hizmet Vergileri	%10 olarak uygulanır.
Özel Ürün ve Hizmetler için Uygulanan Vergiler	(1) Sanayi üretimi için hammadde teşkil eden mallar ile (2) ihracata yönelik mallar ve hizmetler başta olmak üzere, satışlardan vergi alınmaz.
Çevre Vergisi	Sahillerin kullanımı veya işletilmesi, hidrografik havzalarda onaylanmış atık bertaraftı, koyların kullanımı ve işletilmesi, orman kaynaklarının ve yaban hayatının kullanımı ve işletilmesi ve karasal suların kullanım hakkı için: bu vergilerin kademeli olarak uygulanması ve vergilendirme türlerinin çoğunluğu Yıllık Bütçe Kanununda belirlenir.
Bölgesel Katkı Ödemeleri	Yıllık Bütçe Kanunu'na göre belirlenir.
Gümrük Vergileri	Gümrük tarifelerinde belirlenir.

- 1128 sayılı Kanunun 47. maddesinde; "*Maliye ve Fiyatlandırma Bakanlığı, Dış Ticaret ve Yatırım Bakanlığının görüşünü alarak, yatırımın faydalarını ve miktarını, sermaye geri kazanımını, ekonominin öncelikli sektörleri için Bakanlar Kurulu tarafından sağlanan göstergeleri ve ulusal ekonomiye getirebileceği faydaları göz önünde bulundurarak, bu Kanunda tanınan yabancı yatırım türlerinden herhangi biri için geçici veya sürekli olarak tamamen veya kısmen muafiyetler verebilir veya yürürlükteki vergi mevzuatında belirlenenlere göre diğer vergi avantajlarını sağlayabilir.*" şeklindeki düzenleme yer almaktadır.

Kaynak: Havana Ticaret Müşavirliği